

Masereelfonds

Brugge, 12 februari 2025

Derde tijdperk van menselijke beschaving Communaal zelfbestuur tegen neoliberale doorbraak

Aviel Verbruggen
Emeritus hoogleraar
Universiteit Antwerpen

<https://www.avielverbruggen.be>

Biografische noot:

- **Opleiding:** energietechnologie – economie – politiek (KULeuven, UA, Stanford University, praktijk)
- **Domeinen:** energie, milieu, afval, water, klimaat (IPCC wetenschapper 1998-2014)
- **Impact:** inperken bouw atoomkerncentrales in België (1981-1989); sluiten Kempense koolmijnen (1989); milieubeleidsplanning & rapportering (1988-1998); waterzuivering in Vlaanderen (1999-2001). Na 2001: internationaal (IPCC); kritische analyses van internationaal (VN, EU) en Vlaams beleid qua energie, klimaat
- **Ervaring:** geen forum in VRT, DeMorgen, DS, enz. ⇔ voorblad Guardian, juli 2022 over olie&gas superwinsten
- **Oproep:** steun DeWereldMorgen en andere alternatieve media (cfr. berichtgeving over Palestijnse genocide)
- **Could it be that stock-stakeholders rule transition arenas?**

© Johan Clarysse
Schilder & dichter

Kunst biedt inspiratie,
beinning, hoop.

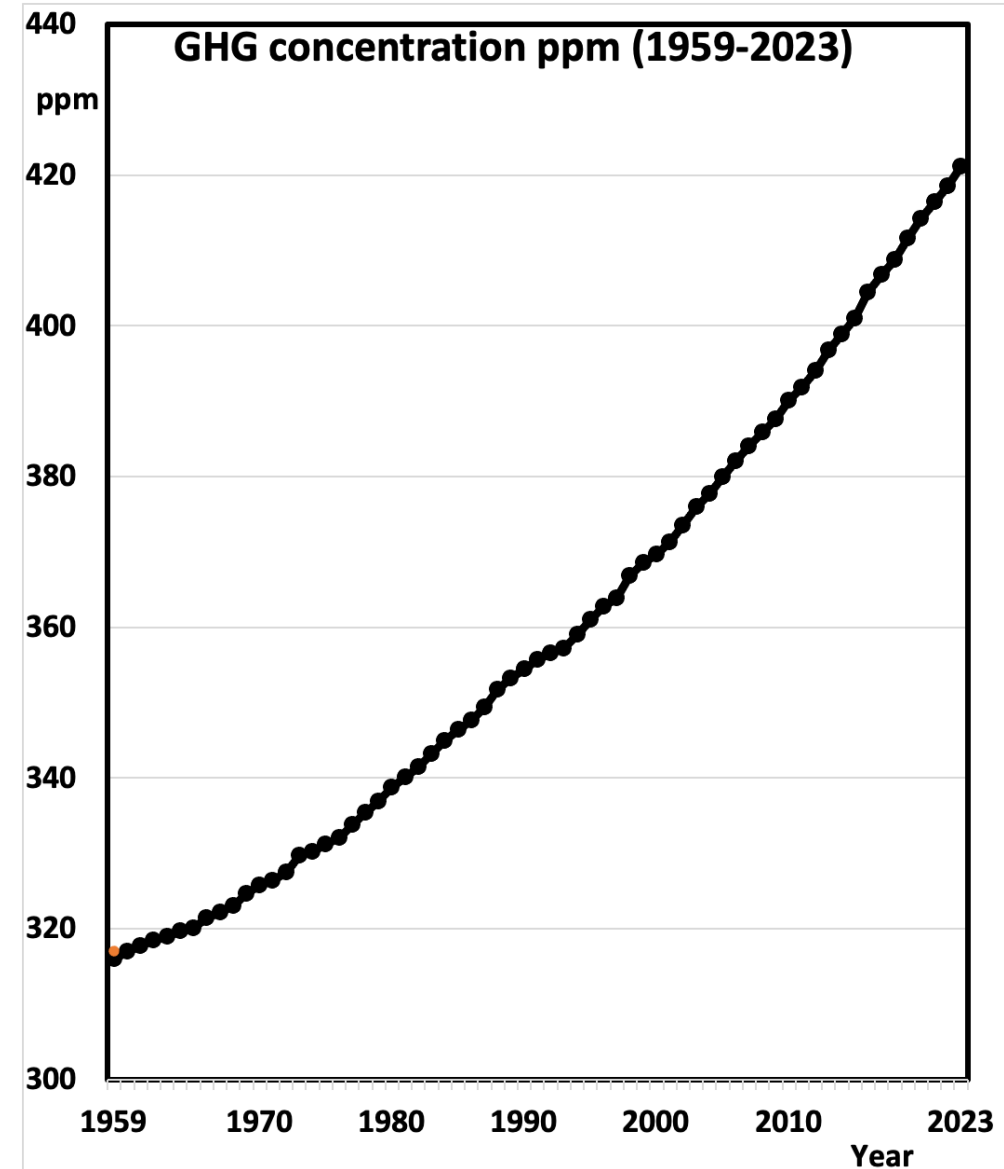
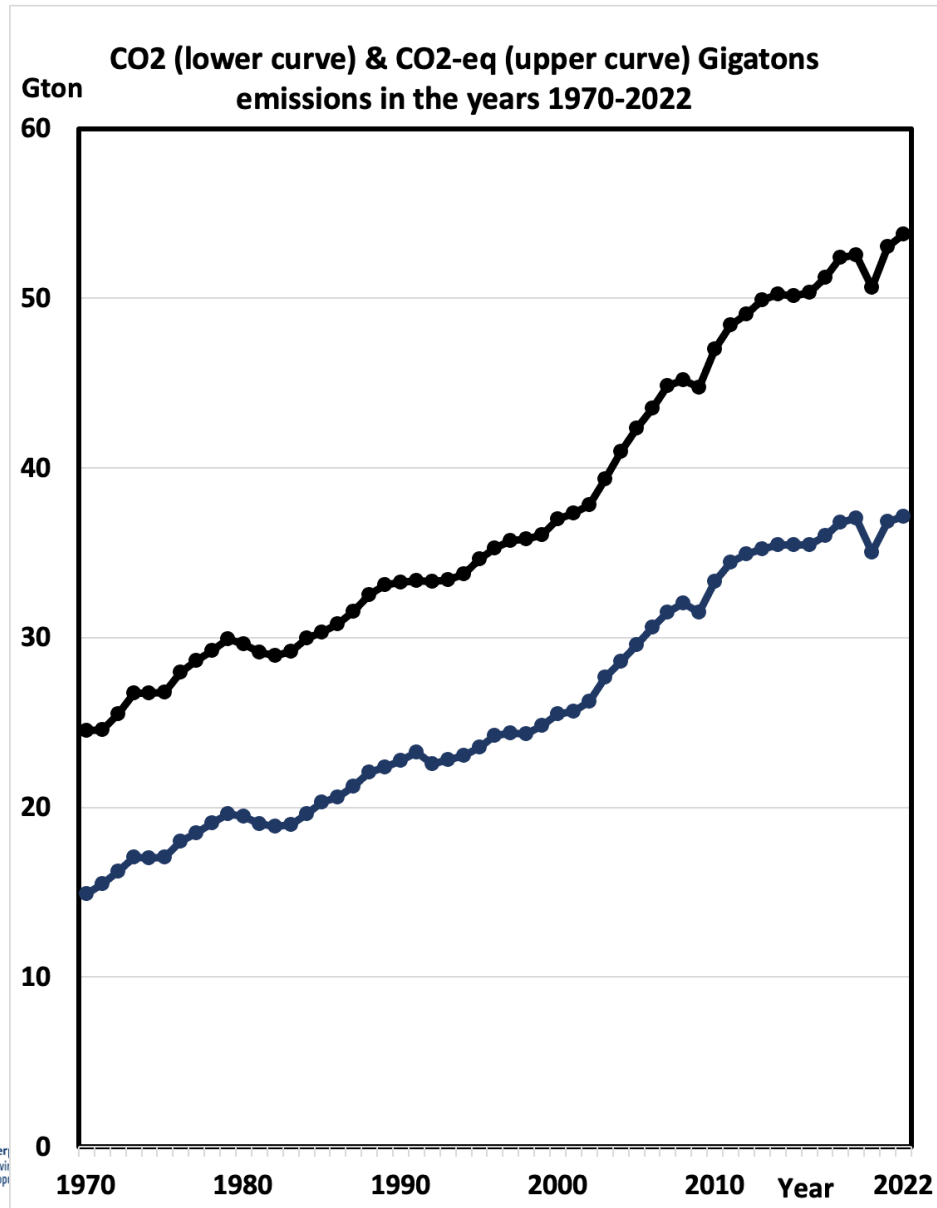
Wetenschap biedt data,
analyse, zorgen.

Jaarlijkse uitstoot Gigaton CO₂ - CO₂-eq veroorzaakt stijgende BKG concentratie in de atmosfeer

Toenemende uitstoot is het gevolg van **falend klimaatbeleid**

Hoge concentratie & opwarming zijn **onomkeerbaar**

Nieuw – (laatste?) – boek in de maak

Era3 of humanity: shape heaven or slip into hell

Community Governance against Neoliberal Breakthrough

WAAROM-WAARTOE?

- De onomkeerbaar verwoestende klimaatverandering dwingt mij te schrijven en spreken.
- Om een menselijke beschaving te bekomen, is **snelle omwenteling** noodzakelijk, ook mogelijk, ... en wenselijk voor het overgrote deel van de wereldbevolking.

Basisstelling: zonder **omwenteling** in energieverbruik & in leefwijzen en activiteiten van ca. 1 miljard rijke mensen, waaronder de 1% (78 à 80 miljoen mensen), verdwijnt het **milde** klimaat, ook de menselijke soort. Het **neoliberalisme opdoeken**, *nu* (Mark Fischer 2009; Anuna De Wever, 2024)

Lezers met open geest om onverwachte, ongemakkelijke informatie, gedachten en voorstellen te overwegen, en toe te laten tot het eigen denken en perspectief.

Naïef, niet mogelijk, en dus energie en tijdverlies zijn:

- De neoliberale economie *koolstofneutraal* maken, zoals zogenaamd beleid vandaag mee bezig is
- Hopen op de bekering van superrijken, beleid van neoliberale politici, vernieuwing door de bureaucratieën (EU Commissie, Wereldbank, Internationaal Monetair Fonds,).
- “*Blijven vragen aan - druk uitoefenen op*” neoliberale machthebbers, wat Scientists (X) Rebellion doen.

Wie loskomt van het gewoon-denken-en-voortdoen kan
de nieuwe werkelijkheid mee bedenken en realiseren.

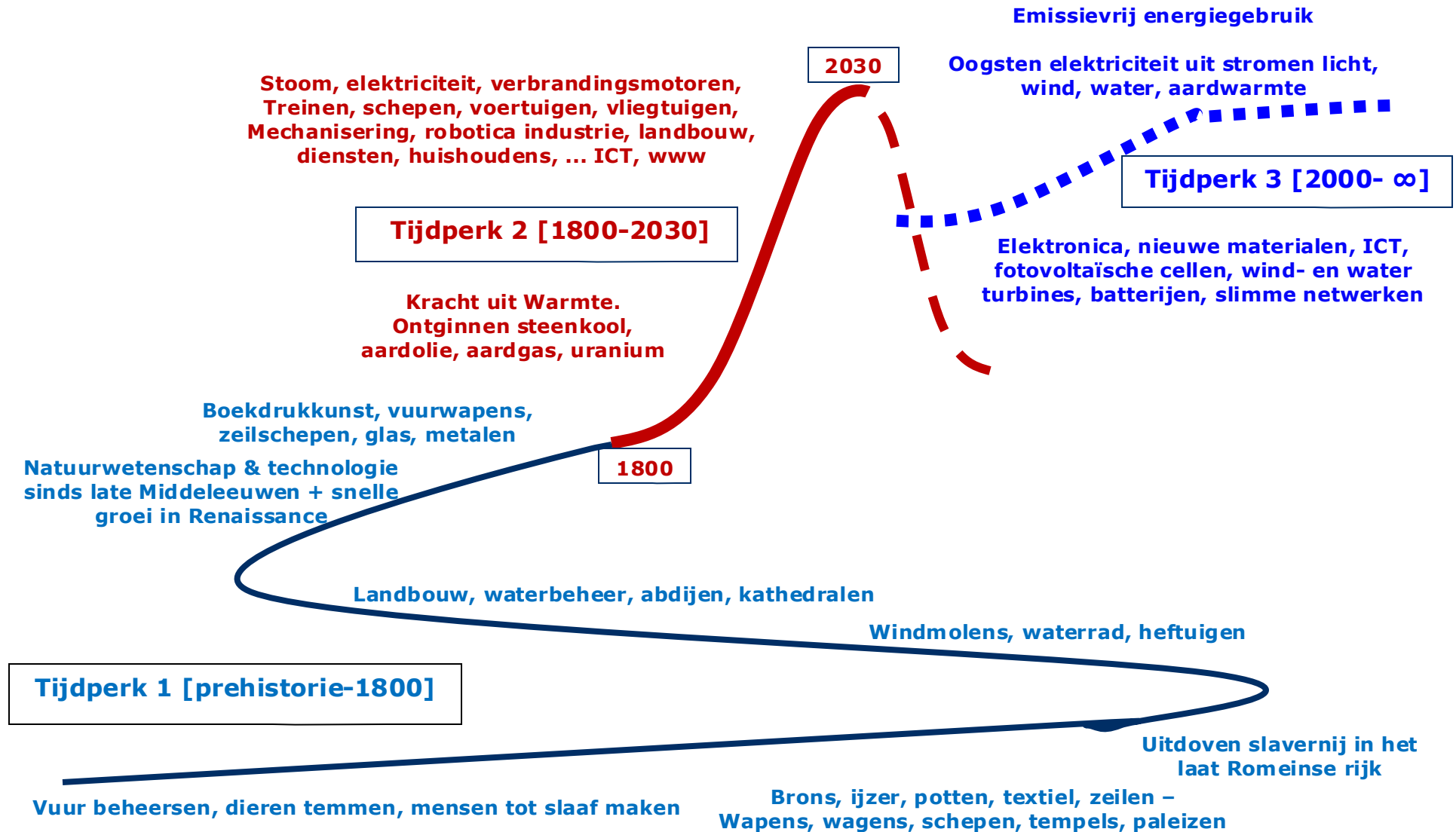
Kijk niet naar boven, maar om je heen: transformatie komt van beneden

Drie tijdperken van energiegebruik en ermee verbonden Westerse ontwikkeling

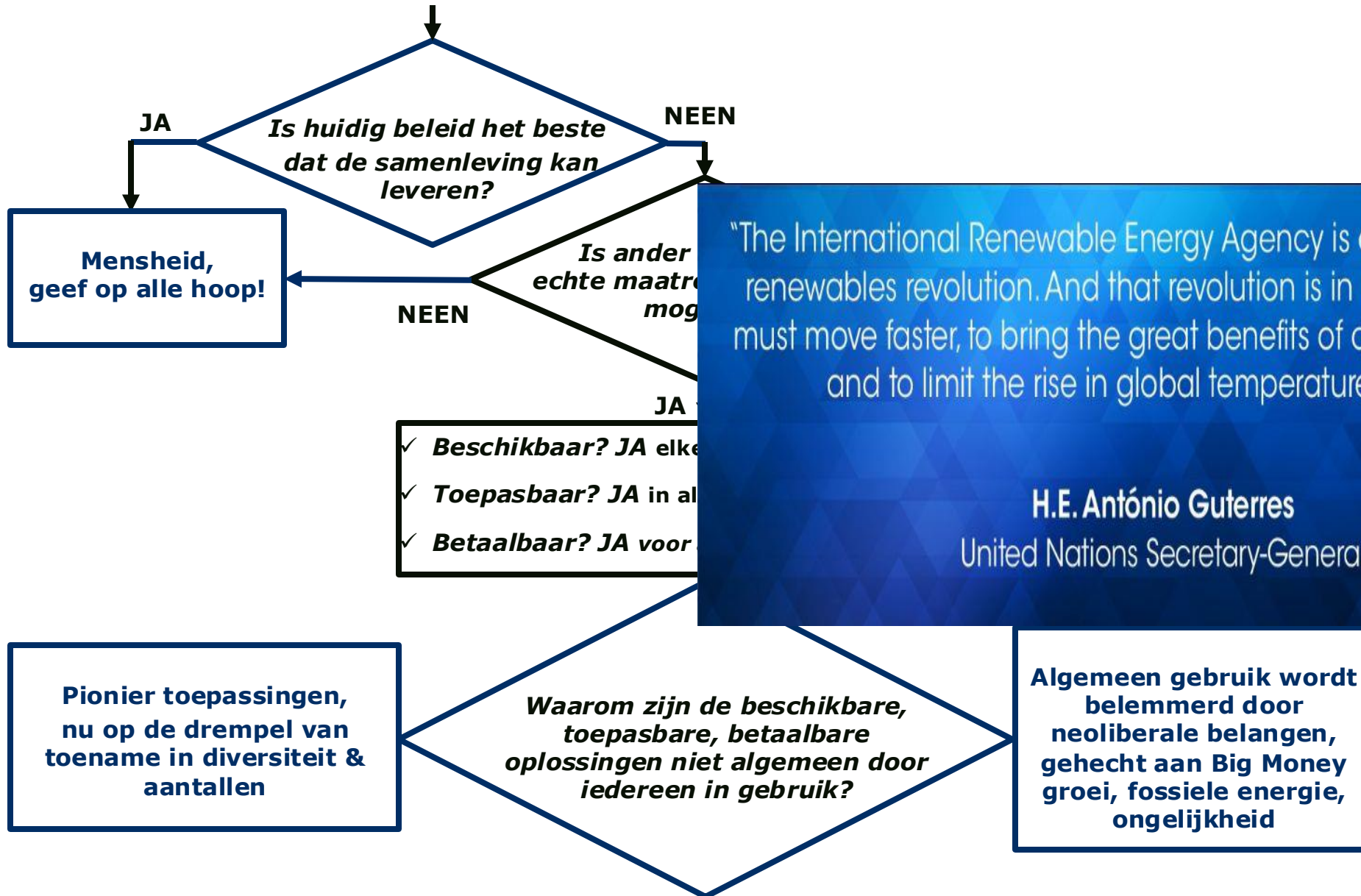
1 [prehistorie-1800]

2 [1800-2030]

3 [2000- ∞]

Logische benadering van energie- en klimaatbeleid

Engels boek in de maak

Deel I: 5 hoofdstukken over **energie & technologie**

- Energie is dé bron van broeikasgas emissies & speerpunt van actie: **Hernieuwbare elektriciteit**
- Atoomenergie, Waterstof zijn **delusive truths** (cfr. Archimedes tilt de aarde met een reuze-hefboom)
- **Fossiele brandstoffen**, pijler en geldkoe voor het neoliberalisme, vernietigen het milde klimaat

Deel II: 3 hoofdstukken over neoliberalisme, geld en EU klimaatbeleid **Politieke economie**

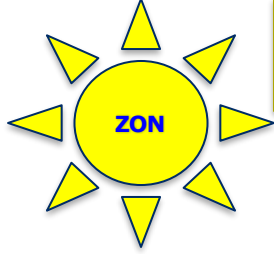
- **Ontluistering verklaart waarom de broeikasgasuitstoot niet daalt met huidig beleid**
- ... duidt de belangrijkste misleiders, zoals:
 - Reuzengeld (Big Money) met de multinationale energieconglomeraten in een hoofdrol
 - Lobbyisten, Neoklassieke economen
 - Onderdanige, volgzame neoliberale politici
 - Grote bureaucratieën zoals de Europese Commissie, het Internationaal Atoomenergie Agentschap, de WereldBank

Deel III: 2 hoofdstukken over **Transformatie** op drie vlakken -

1) Energy – Technology

2) Mind – Vision

[3) Socio – Politics – ~~strategische planning~~ te beperkt om alternatief te vatten]

Bepalende FACTOREN in Energie en Klimaatbeleid: Actoren & Context

IDEËËN
Mythes
Symbolen
Beelden
Taal
Verhalen
Discours
Ideologie
Paradigma's
...
INVLOED
LEGITIMITEIT

INSTITUTIES
Gewoonten
Normen
Regels
Wetten
Instituten
...
POLITIEK

ACTOREN:
op een eindige planeet,
onder een kwetsbare atmosfeer

500 miljoen mensen in EU:
Burgers, Politici, Activisten, NGOs,
Wetenschappers, 'Denktanks', Media
Werknemers, Vakbonden, Werkgevers
Energie, Industriële, Landbouw Bedrijven
Financiële Instellingen
Internationale Organisaties: VN
EU Commissie, Parlement, Raad
Nationale staten, Steden

...
7500 miljoen niet-EU;
de helft ontbeert een
ethisch bestaansminimum

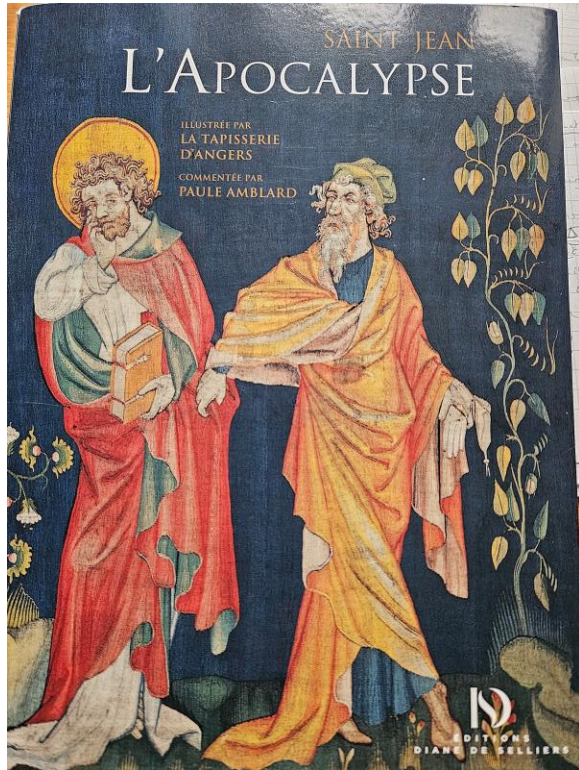
...
MIGRANTEN

BELANGEN
Posities
Macht
Kenniss
Bezitt
Kapitaal
Inkomen
...
GELD

INFRASTRUCTUREN
Gebouwen
Transport
Productie
Handel
Recreatie
...
VASTGOED

SUBSTRAAT
Energie & Technologie
...
TRANSFORMATIES

De APOCALYPSE – Boek van de Openbaring – St.Jan, banneling op Patmos

Het **radicale opruiende geheimschrift** van de Openbaring om

- de **verspreide gemeenschappen** moed in te spreken, aan te vuren
- **visie op de toekomst te geven**
- vandaag veelal foutief beperkt tot rampzalige gebeurtenissen

Hoofdlijnen:

- ❖ **Standvastig geloof** in de noodzakelijke, mogelijke omwenteling
- ❖ Tegenwerking, vervolging, uitschakeling, ... staan u te wachten
- ❖ Valse profeten zijn uiterst gevaarlijk: belang van **het juiste woord (religie, paradigma)**
- ❖ Babylon (schuilnaam voor Rome) verwoesten is absoluut noodzakelijk.

Vandaag: neoliberalisme uitschakelen, irrelevant maken

- ❖ Een zalige toekomst is mogelijk: **bouw tijdperk 3, ethisch – rechtvaardig - vredevol**

Neoliberalisme - Hoofdkenmerken

voor duidelijke inhoud, betekenis

Drie hoofdkenmerken

(1) Financiële macht, geconcentreerd in superrijke clans en reuzenbedrijven, domineert onderdanige politici in strategische socio-economische besluitvorming.

Politici functioneren als democratische façade en zorgen voor het socio-economisch en ecologisch débris.

(2) Economische groei wordt aangejaagd voor winst, vergroting van de fortuinen van superrijken, waarbij talrijke ecologische grenzen sneuvelen.

[UNDP en Thomas Piketty: van de economische groeiwinsten over 1980-2016 ging 12% naar de 50% laagste loon trekkers, terwijl 27% door de 1% superrijken werden ingepalmd].

(3) Meer sociale rechtvaardigheid is geen politieke prioriteit.

Onmenselijke ongelijkheid is omschreven als *normaal*, het evidente verschil tussen *onvoldoend ondernemende* armen en de superrijken die economische groei aandrijven. Liefdadigheid volstaat als aanpak.

**Ongelijk bezit en inkomen tussen verschillende groepen van het volk,
en vage beloften over hogere levensstandaarden aan de horizon,
houden het volk in de neoliberale rat-race.**

Zijn jij en ik niet ook deelnemer aan en slachtoffer van deze race?

Neoliberalisme steunt op drie pijlers

1. Intensief en onbeperkt gebruik van fossiele brandstoffen.

Zonder deze geconcentreerde, steeds beschikbare energielevering, zal de neoliberale economie instorten.
[Terwijl de uitstoot van broeikasgassen de klimaatcatastrofe zichtbaar aanwakkert].

2. Controle over geldschepping, geldstromen en opgestapelde fortuinen.

Met de geldhefbomen domineren superrijke clans en reuzenbedrijven politici in geldgedreven landen, en controleren ze de strategische socio-economische besluitvorming.

[Terwijl populisme floreert, totalitaire regimes opschuiven naar fascistisch extremisme, onmenselijke ongelijkheid groeit, en 'illegale' migratie uit arme landen onbeheersbaar is].

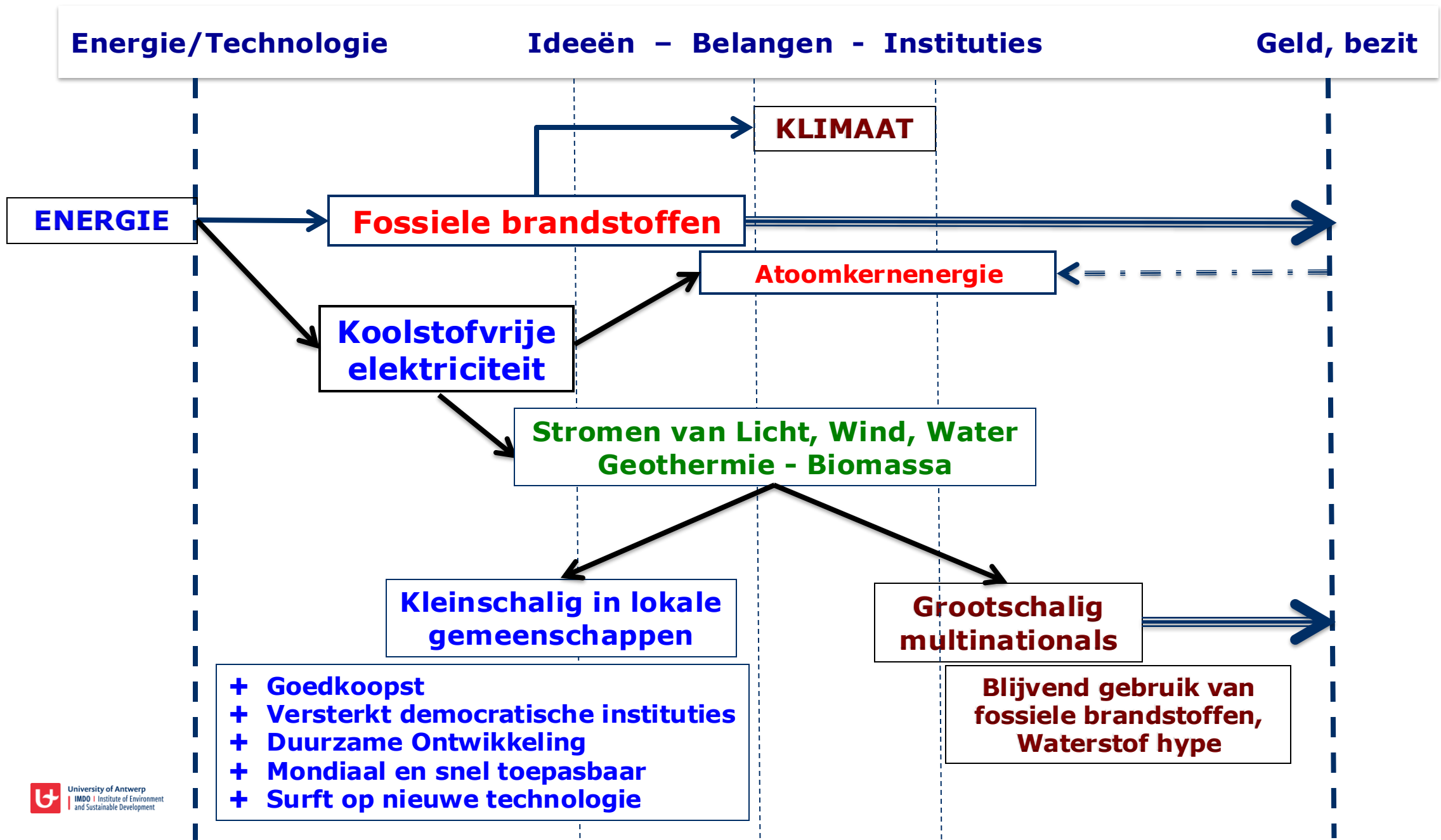
3. Wijdverspreide en dirigerende verhaalmacht in markteconomieën (en daarbuiten)

Media in handen van reuzengeld verzinnen verhalen van *vrije markten*, superieure Westerse ideologie en democratie, ... uitmondend in het mantra ***er is geen alternatief voor het neoliberalisme.***

[Terwijl ***enkel alternatieven mogelijk zijn*** om menselijk leven op Aarde te behouden. 'Het spookbeeld van invers totalitarisme' in een 'gemanipuleerde democratie' is voelbaar (Wolin, 2008)].

Vernietig de drie pijlers om neoliberale doorbraak-2 te stoppen.

De rol van energie in klimaatbeleid

Energie omwenteling

Kleinschalige hernieuwbare elektriciteitsproductie van onderop:

- **Mogelijk:** PV en wind zijn micro, mini technologieën. 'Grootschalig' is het aggregaat van vele PV-cellen, panelen. Windturbines zijn overstretched tot 15MWe per turbine; parken bestaan uit tientallen turbines. Wind-kWh kostprijzen in VS\$ct-2023/kWh (IRENA 2024): 3.3 op land, en op zee 7.5
- **Wenselijk:** eindig monopoliewinsten, alias voorkom superwinsten
- **Noodzakelijk:** klimaatverandering als mondiaal probleem, vraagt een **mondiale aanpak**. Kleinschalige PV, wind, water, aardwarmte zijn betaalbaar door gemeenschappen op vrijwel alle plaatsen in de wereld.

Feiten:

- **Wind en PV:** na de jaren 1970 **ontwikkeld van onderop** in Denemarken, Duitsland, Spanje; rond 2005 + China
2008: kWh productiekosten roetsen omlaag, naar het niveau van aangekochte stroom door kleingebruikers
2018: kWh-prijs van wind en PV lager dan alle andere + blijft dalen door technologische verbeteringen

Andere feiten:

2008: Energiecorporaties bestellen kolencentrales, 3430 MW in Nederland (RWE, E.ON-Uniper, Engie)

2010-12: beseffen dat ze op een dood paard zitten terwijl de grassroots winnen

2014: Putsch energiecorporaties, lobbyen de Europese Commissie (commisaris J. Almunia)

- **Grootschalige hernieuwbare elektriciteitsproductie projecten krijgen voorrang**
- **Gunstige regelgeving om kleinschalige projecten te bevorderen blijven uit**
- **Atoomcentrales van VK mogen ongelooflijk hoge subsidies krijgen**

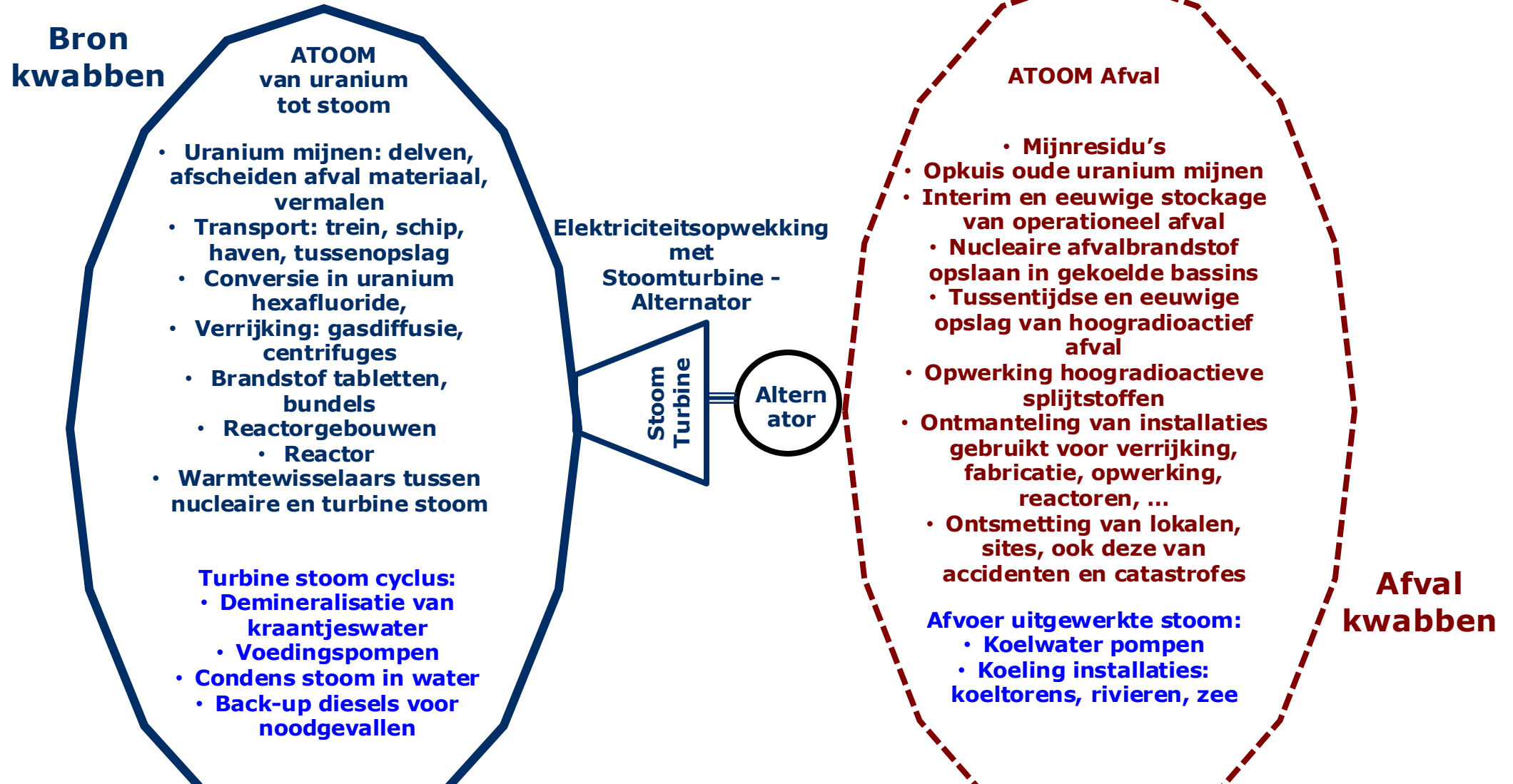
Energie-technologie omwenteling

- Energie-technologie: **hernieuwbare elektriciteit**, vooral uit zonlicht: goedkoper & efficiënter door nanotechnologie, is het nodige fundament voor de hemel
 1. Elektriciteit is **top-kwaliteit** energie
 2. Elektriciteit is **efficiënt** bruikbaar in veel toepassingen
 3. Goedkope elektriciteit kan **praktisch alle energiebehoeften** dekken
 4. Hernieuwbare elektriciteit **vervangt fossiele brandstoffen** = BKG emissies dalen
 5. Hernieuwbare elektriciteit betekent **natuurlijk ontgroeien** door afbouw van thermische elektriciteitsopwekking en haar loodzware kwabben (zie volgende slide) + einde fossiele brandstoffen
 6. Elektriciteit is **niet geschikt** voor oorlogvoeren, voor lange-afstand transport (vliegtuigen, oceaanschepen)
 7. Hernieuwbare elektriciteit is meest geschikt als **lokale, kleinschalige opwekking**: windturbines op land aan \$ct3,3/kWh tegen op zee \$ct7,5/kWh ; PV panelen als zonnedaken (\neq panelen op daken)
 8. Kan over **de gehele wereld** (! Belangrijk voor klimaat!)
 9. Kan ook **echt snel** gaan (cfr. smartphones)
 10. Lokale zeer goedkope energie = **technisch-economisch fundament** van ontwikkeling in gemeenschappen

Begint het te dagen waarom er zoveel tegenkating en leugens over deze optie rondgaan?

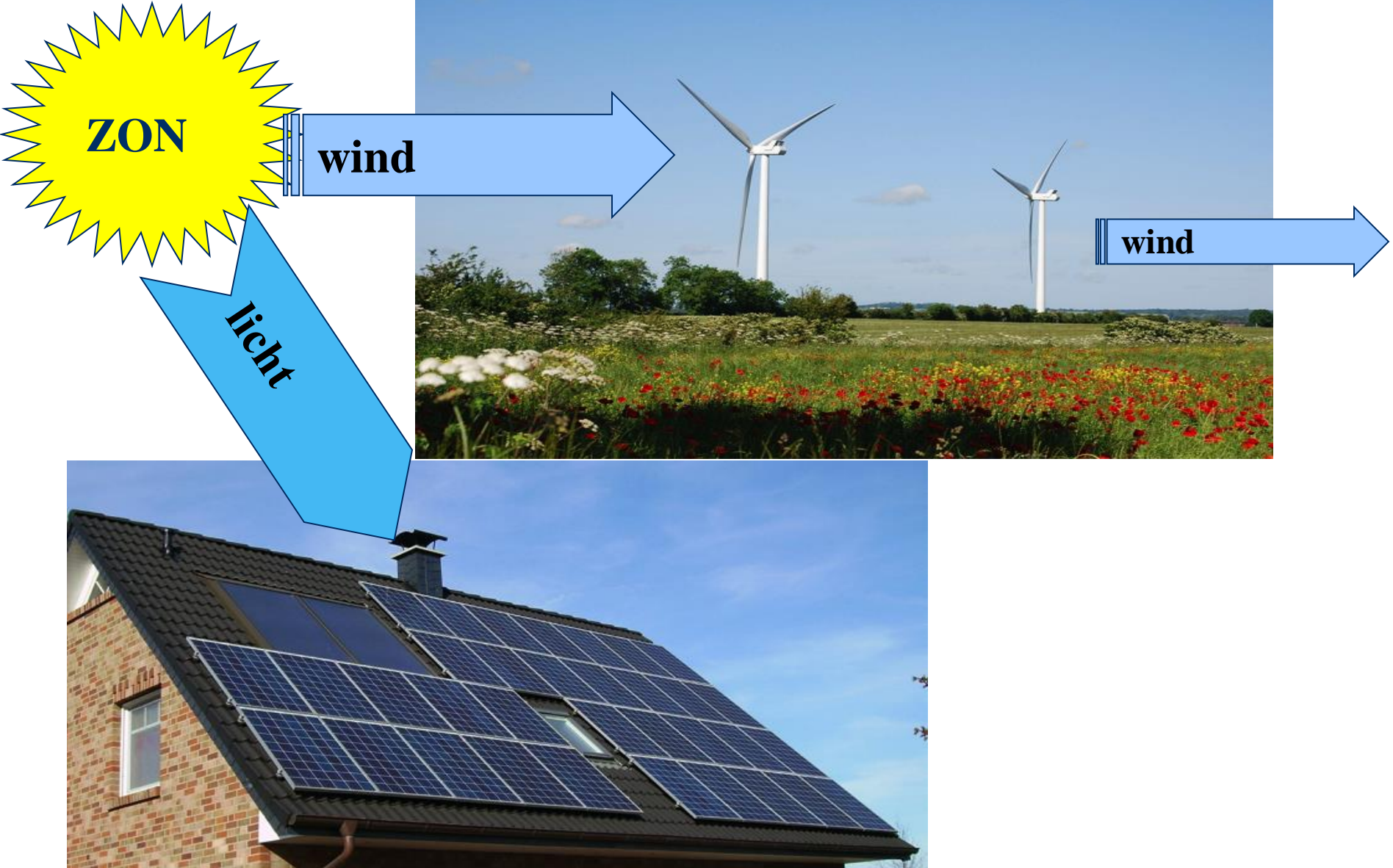

Elektriciteit uit fossiele brandstof en uranium vereist dure bron en afval kwabben

Ieder atoomkernenergieproces (kweekreactor, fusie) kookt water. De onvermijdbare kwabben maken atoomkernenergie onrendabel voor ondernemers, investeerders, overheden, ... De samenleving, gewone mensen dragen uiteindelijk de lasten van de technocratische folies.

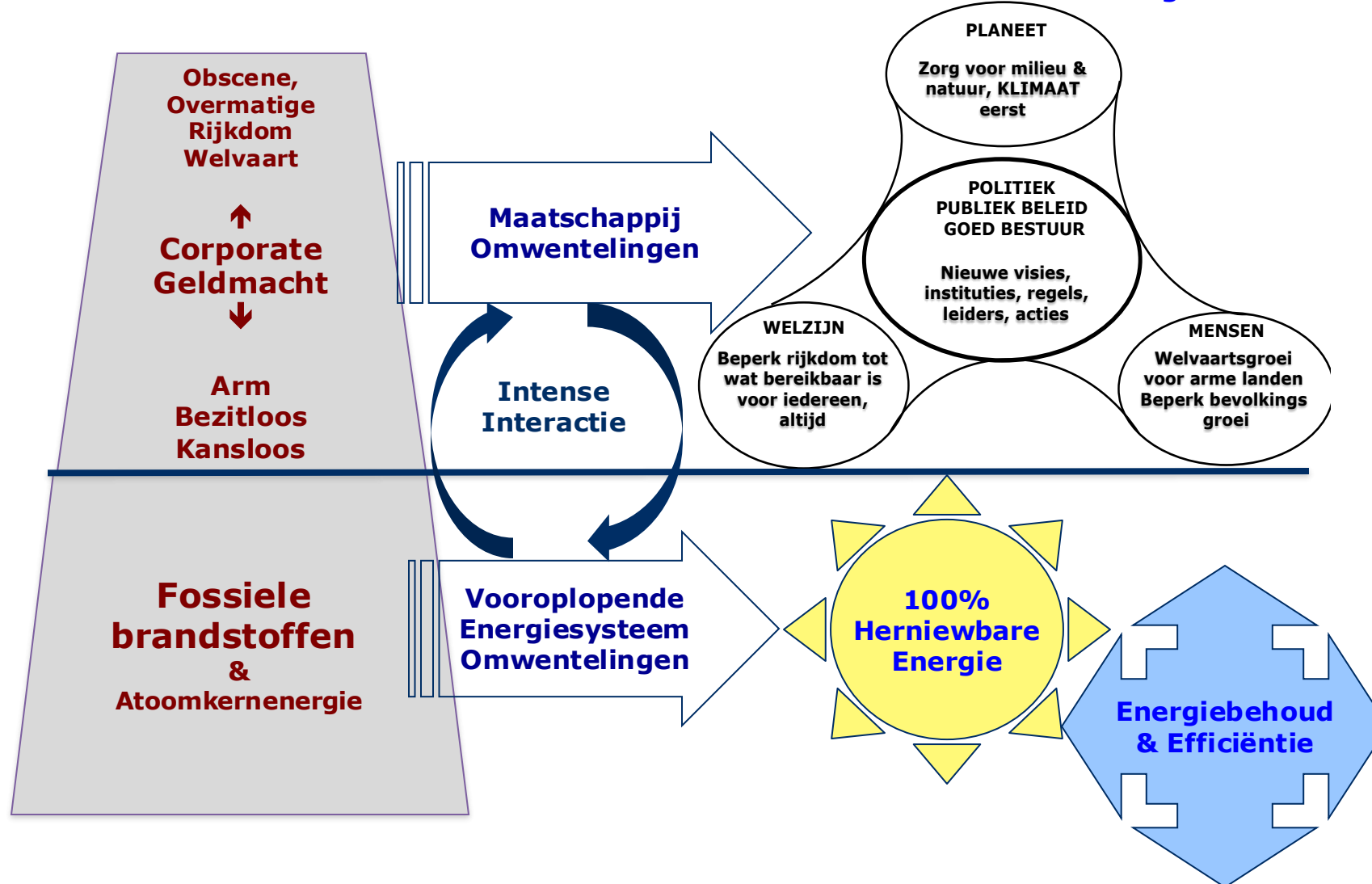
Oogsten van omgevingsenergie zonder bron en stort kwabben

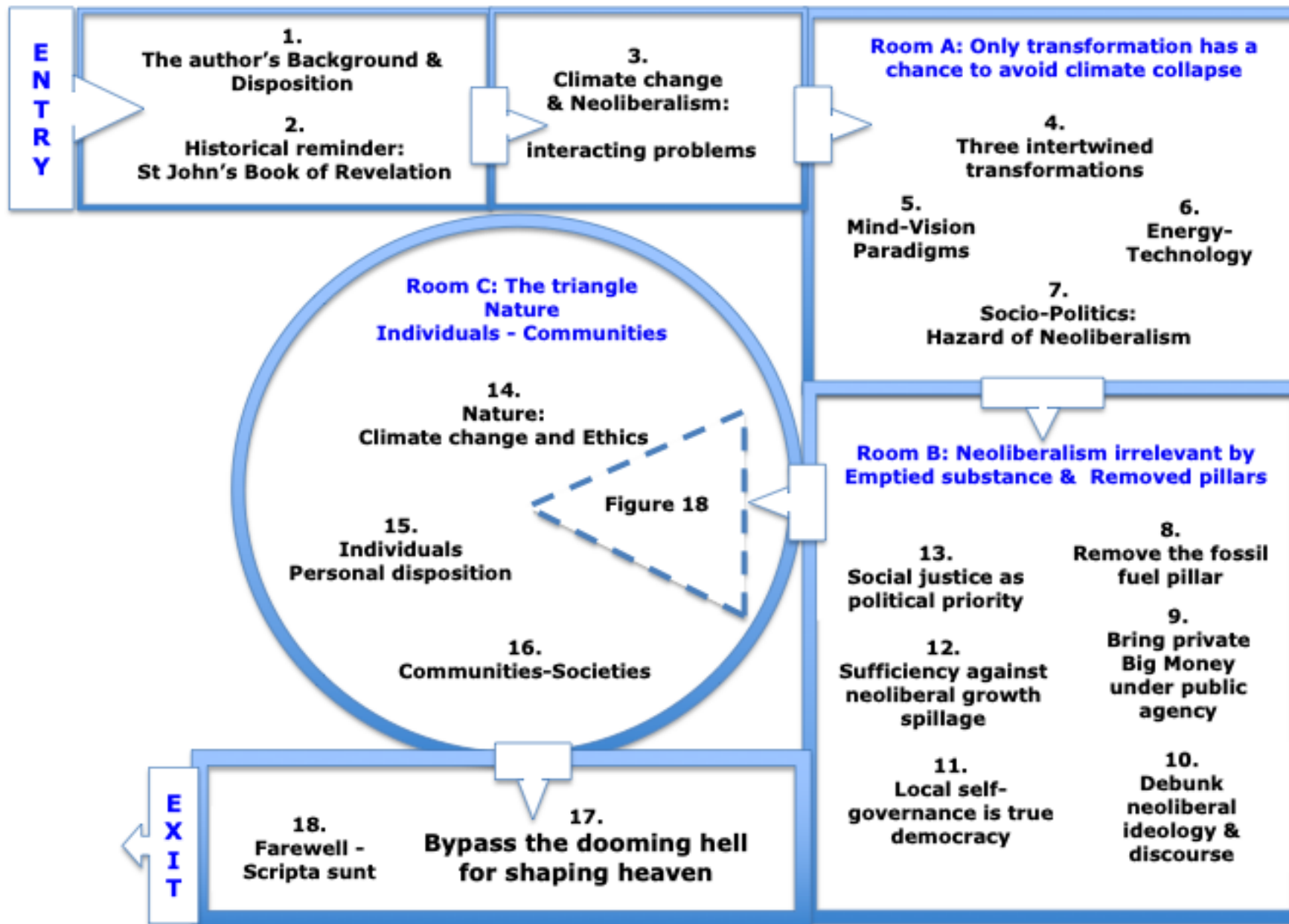
Omwentelingen in Energie en Maatschappij voor het ontplooiën van Duurzame Ontwikkeling op 100% Hernieuwbare Energie, Energiebehoud & Efficiëntie

Heden - energietijdperk2
Neoliberalisme

Gemeenschappelijke Toekomst
Duurzame Ontwikkeling

Ipv hfd.11, Afsluitend essay: Bezoek aan een tentoonstelling van panelen

Bypass the dooming hell for shaping heaven (1)

Hel of Hemel ze bestaan op aarde, maar niet samen

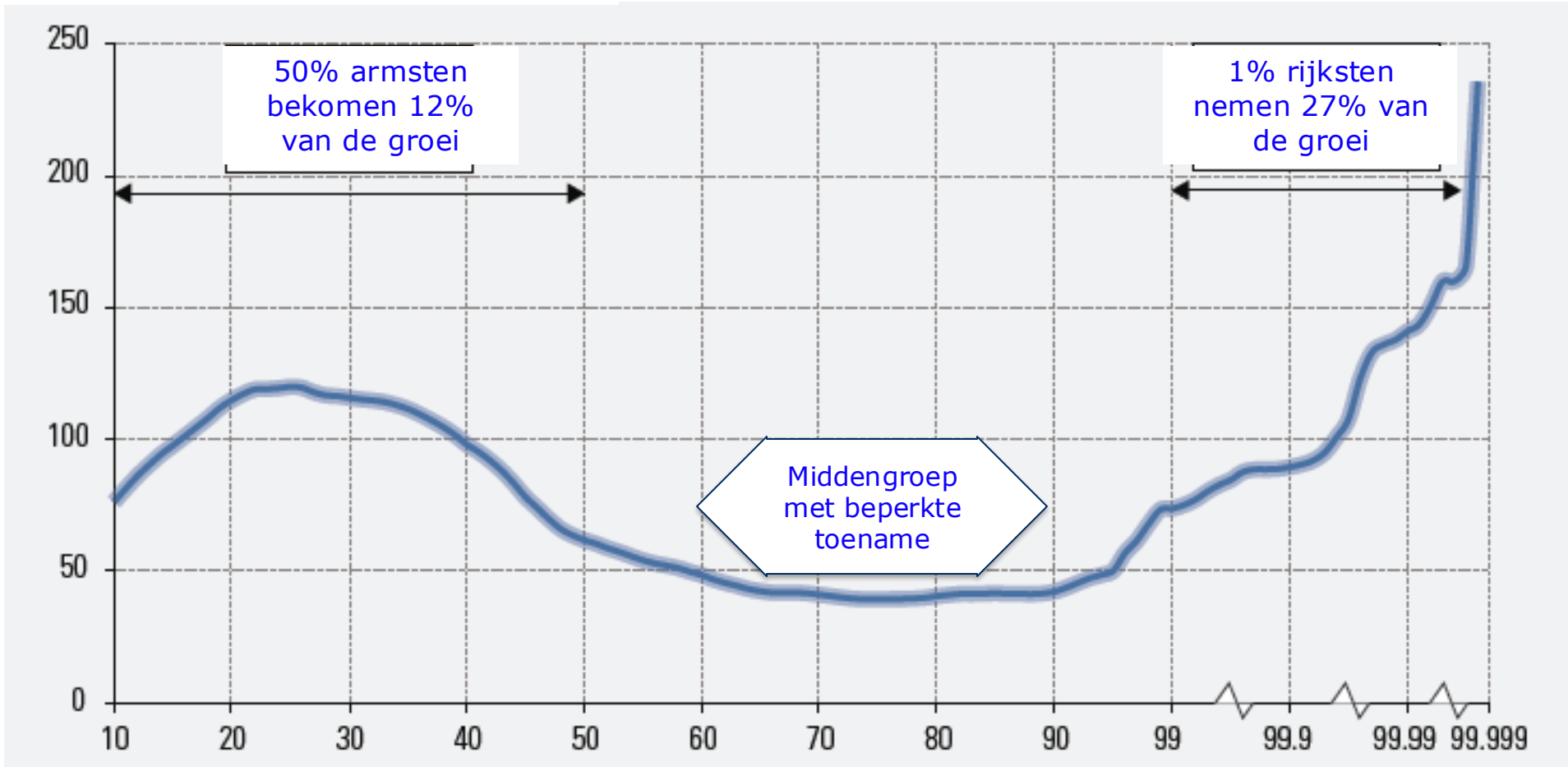
- Hel = voortgaande klimaatverandering & socio-economische-politiek-militaire verrechtsing
- Hemel = tijdperk 3 ontwikkeling met 3 hoofdtransformaties:
 1. Energie-technologie
 2. Geest-visie: ideologie, paradigma
 3. **Socio-politiek**

Vaststellingen

- 1987: Duurzame Ontwikkeling als aanpak voor post WOII problemen: vernieling milieu & ongelijke ontwikkeling
- 1990: Opwarming door broeikasgassen van fossiele brandstoffen gekend, duidelijk (veel impacts aangekondigd)
- ⇔ Neoliberale belangen en machten antwoorden met stijgende economische groei (Break-through the limits)
- ⇔ Rijken nog rijker maken (zie volgende slide)
- ⇔ Kapen Duurzame Ontwikkeling met vervalsing tot Profit, People, Planet en weglaten v/d Politieke dimensie
- ⇔ Schuldig verzuim doet de emissies stijgen, met gevolg: onomkeerbaar verhoogde concentratie & opwarming
- Bewust door rijke mensen veroorzaakte natuurrampen nemen toe in aantal en omvang

Wereld inkomens zijn ongelijk; groei verhoogt de ongelijkheid

% toename inkomens van volwassenen
over de periode [1980-2016]

Decile classification of world population ranked by income of adults. The poorest decile is not shown; the richest 1% is shown in more detail highlighting the enrichment of the super-rich.

Politiek handelen (a)

**Politieke macht is de mogelijkheid
om mensen te bewegen of paralyseren
bij het realiseren van een beoogd doel.**

Uitoefening van macht kent 4 stadia:

- 1. Informeren/overtuigen** van mensen betrokken bij het doel
Discours en media zijn essentieel want kunnen een 2/3 meerderheid bereiken
- 2. Verleiden/omkopen** van mensen van belang voor het doel
Geld is duidelijk een hoofdfactor, en kan de meerderheid verhogen tot 9/10.
- 3. Verplichten/dwingen** van tegenstribbelende personen
Legale instrumenten zoals wetten, regels, reguleringen, strafbepalingen, ...
- 4. Verwijderen/uitschakelen** van volhardende tegenstanders
Ruim scala van illegale acties, corruptie, misdrijven, misdaden, moorden, ...

Politiek handelen (b)

De 4 stadia van machtsuitoefening: mogelijk, nodig, voldoende om neoliberalisme te stoppen?

1. Nodig is een **alternatief discours & paradigma**. 'Onze Gemeenschappelijke Toekomst' is een geschikt vertrekplatform, met P van Politiek, Publiek beleid centraal.
Onafhankelijke media zijn cruciaal om desinformatie en misleiding door mediaconcerns te stoppen.
Donella Meadows: qua inzicht kan Persoonlijke omslag op een wenk; Maatschappelijk aggregaat aartsmoeilijk.
2. Privé reuzengeld behouden is betekeningloos. Liquideer reuzengeld, zoals het is ontstaan in 2008-09:
"Gebruik de computer" (Bernanke, toen hoofd FED)
Geld bestaat enkel door het **geloof van de mensen** erin.
De geldcirculatie is een **overheidstaak**; lokale geldcircuits zijn nodig en mogelijk (Lietaer)
3. Wetgeving dient **geheel vernieuwd** (een discipline niet in boek behandeld)
4. Illegale acties, corruptie, enz., zijn geen deel van de nieuwe toekomst.
Het **neoliberalisme irrelevant maken** is de uitschakeling ervan.
 - De pijler fossiele brandstoffen weghalen door de snelle ontplooiing van de *kleinschalige hernieuwbare elektriciteit van onderop*.
 - De pijler reuzengeld door politiek-publieke verantwoordelijkheid.
 - De pijler discours door de uitbouw van onafhankelijke media, groeiend inzicht, ...

Het boek verkent aspecten als geld, to have or to be, eigenbelang, zelfbestuur, e.d.